СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

Спеціальність: **І5 «Медсестринство»**
Освітньо-професійна програма: **Сестринська справа**
Код компонента в освітній програмі: **ВК 28**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **заочна**
Рік навчання: **2**
Семестр(и): **3(4)**
Тип освітнього компонента: **вибірковий**
Навчальний рік: **2026-2027**

Обсяг: **3,0 кредити ECTS (90 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**
Підсумковий контроль: **залік**
Пререквізити: **фундаментальні та клінічні дисципліни попередніх етапів навчання, суспільно-гуманітарні та загальноосвітні дисципліни.**

Кафедра/підрозділ:
- кафедра судової медицини, медичного правознавства ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса, вул. Амосова 35, філія №2 Харківського обласного бюро судово-медичної експертизи, 3-й поверх
Керівник освітнього компонента: **доц. Кривенко Олександр Іванович**,
email: oi.kryvenko@knmu.edu.ua
Сторінка освітнього компонента в Moodle: https://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=5689

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОК «Міжнародне гуманітарне право» є важливою інтегративною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю І5 «Медсестринство». Вона сформована на засадах однієї з найбільш складних, емоційно чутливих галузей міжнародного права, що має на меті захист жертв війни та обмеження засобів і методів ведення війни.

Програма фокусується на:

- правовому статусі медичного персоналу у збройних конфліктах, зокрема відмінностях між комбатантами та нон-комбатантами, а також правах медиків як «затриманого персоналу» у разі потрапляння в полон;
- правовому режимі захисту медичних об'єктів (госпіталів, лікарень), санітарного транспорту та правилах використання міжнародних розпізнавальних знаків (Червоний Хрест, Червоний Півмісяць, Червоний Кристал);
- правилах поводження з пораненими та принципах гуманності і неупередженості під час медичного сортування (тріажу), що має здійснюватися виключно за медичними показниками;
- медичній етиці у воєнний час, співвідношенні військового наказу та лікарського обов'язку, а також забороні участі медичних працівників у катуваннях або жорстокому поводженні.

Збройний конфлікт, викликаний агресією Російської Федерації проти України, актуалізує потребу в цих знаннях для українського суспільства та здобувачів вищої медичної освіти.

МЕТА КУРСУ: формування у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю І5 «Медсестринство» системи професійних та загальних компетентностей, необхідних для:

- забезпечення прав людини у галузі охорони здоров’я під час війни та бойових дій в межах здійснення медсестринської практики;
- підвищення правосвідомості фахівців медсестринства шляхом отримання теоретичних знань і практичних навичок щодо особливостей дії норм міжнародного гуманітарного права (МГП) в умовах збройного конфлікту;

виконання функцій свідомої та компетентної особи в організації медсестринського догляду та надання допомоги населенню в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Опанування освітнього компонента передбачає від здобувача освіти набуття таких компетентностей та практичних навичок:

- оволодіння знаннями щодо природи та змісту міжнародного гуманітарного права, його нерозривного зв'язку з принципами гуманності та людяності;
- засвоєння механізмів імплементації норм МГП та механізмів відповідальності за воєнні злочини, серйозні порушення міжнародного гуманітарного права і міжнародні злочини;
- ознайомлення із діяльністю міжнародних гуманітарних організацій (зокрема Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця), які надають допомогу під час збройного конфлікту;
- вивчення особливостей дії норм МГП щодо захисту медичного персоналу, медичних об'єктів та жертв війни;
- формування вміння застосовувати положення міжнародних договорів та національного законодавства під час виконання управлінських і клінічних обов'язків магістра медсестринства.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (2 год.):

1. Міжнародне гуманітарне право: історія, поняття, принципи, джерела. Сфера застосування та види збройних конфліктів. Статус осіб під покровительством. Захист жертв збройних конфліктів, медичного (медсестринського) персоналу та медичних об'єктів. Відповідальність за порушення норм МГП. Індивідуальна кримінальна відповідальність та колабораціонізм у медицині.

Перелік тем практичних занять (10 год.):

1. Джерела та принципи МГП. Сфера застосування МГП у діяльності медичного працівника.
2. Кваліфікація збройних конфліктів (зокрема агресії РФ проти України).
3. Заборони та обмеження щодо засобів і методів ведення війни. Практика застосування.
4. Правовий статус комбатантів, нон-комбатантів та осіб під покровительством. Військові та цивільні об'єкти.
5. Правила поводження з пораненими. Медичне сортування (тріаж) в умовах збройного конфлікту.
6. Захист медичних об'єктів та санітарного транспорту. Правила використання міжнародних розпізнавальних емблем.
7. Взаємодія медичних служб з Міжнародним Рухом Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та іншими гуманітарними організаціями.
8. Відповідальність держав за порушення норм МГП. Категорії воєнних злочинів проти об'єктів охорони здоров'я.
9. Статус «затриманого персоналу». Права та обов'язки медсестринського персоналу в полоні. Медична етика та колабораціонізм.
10. Імплементація МГП та юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо ситуації в Україні. Документування порушень норм МГП.

Перелік тем самостійної роботи здобувача освіти (78 год.):

1. Дослідження еволюції «Права Женеви» та «Права Гааги». Внесок Анрі Дюнана в розвиток МГП.
2. Аналіз міжнародної судової практики та доповідей міжнародних організацій щодо кваліфікації збройних конфліктів.
3. Дослідження міжнародних договорів щодо заборони конкретних видів зброї (хімічної, біологічної, касетних боєприпасів тощо).
4. Вивчення правового статусу військовополонених та цивільного населення на окупованих територіях.
5. Аналіз практики застосування статті 3, спільної для Женевських конвенцій 1949 р., щодо

захисту жертв неміжнародних конфліктів.
6. Опрацювання стандартних операційних процедур (СОПів) щодо дій медичного та медсестринського персоналу під час обстрілів лікувальних закладів.
7. Аналіз статутів та принципів діяльності національних товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.
8. Дослідження прецедентів притягнення до відповідальності за цілеспрямовані атаки на заклади охорони здоров'я.
9. Опрацювання національної судової практики України у справах про колабораційну діяльність у сфері охорони здоров'я.
10. Вивчення механізмів звернення до Міжнародного кримінального суду та збору доказової бази медичними працівниками.

СРС орієнтована на розвиток аналітичного, клінічного та правового мислення. Сучасний формат виконання завдань для самоконтролю включає опрацювання фахової інформації та баз даних, вирішення інтегрованих клініко-юридичних кейсів (наприклад, колізії у системі eHealth), підготовку дослідницьких та презентаційних матеріалів, роботу з медичною та експертною документацією (оформлення лікарського свідоцтва про смерть, згод на медичне втручання), а також цифрове тестування та самооцінювання у форматі, наближеному до бази ЄДКІ / Крок 2. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.
Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.
Методи навчання: В освітньому процесі застосовується комплексний, студентоцентрований та компетентнісний підходи.

- *Вербальні методи:* інтерактивні лекції, лекції-дискусії, проблемні бесіди.
- *Наочні методи:* застосування мультимедійних презентацій, відеодемонстрацій (зокрема відеокейсів щодо виявлення корупційних ризиків).
- *Інтерактивні та комунікативні методи:* дискусії, мозковий штурм, робота в малих групах, ділові та рольові ігри (моделювання ситуації пропозиції неправомірної вигоди, врегулювання потенційного конфлікту інтересів).
- *Практико-орієнтовані методи:* розв'язування ситуаційних вправ, кейс-метод, відпрацювання навичок складання повідомлень про можливі факти корупційних правопорушень.
- *Інформаційно-комунікаційні методи:* електронне навчання з використанням платформ (Moodle, АСУ), комп'ютерне тестування, робота з офіційними базами даних (Єдиним державним реєстром корупціонерів).

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД): Оцінювання успішності здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (https://knmu.edu.ua/doc_block_type/instrukcziyi-navchalnogo-proczesu/). Оцінювання проводиться шляхом усного опитування, тестування, вирішення ситуаційних задач (кейсів) та демонстрації практичних навичок. Оцінка за практичне заняття становить від 2 до 5 балів. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять. ПНД вважається виконаною, якщо здобувач відпрацював усі пропущені заняття, а середній бал дорівнює 3 балам та вище.
Підсумковий контроль: Оцінювання дисципліни проводиться у формі заліку. Для дисциплін, формою контролю яких є залік, передбачається врахування ЗНД. ЗНД перераховується у багатобальну шкалу від 120 до 200 балів та виставляється з відміткою «зараховано» або «не зараховано».
Визнання результатів неформальної освіти: Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих під час проходження відкритих онлайн-курсів з антикорупційної тематики

(Study.NAZK, Дія.Освіта, Prometheus тощо). Чинний сертифікат про завершення курсу може бути підставою для перезарахування поточного контролю або автоматичного отримання заліку.
Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.
Відвідування занять: Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізненні більше ніж на 5 хвилин здобувач(ка) освіти може бути не допущений(на) до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до чинного Положення.
Академічна доброчесність: ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку. Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.
Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами: Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.
Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle
- *інші вимоги кафедри*

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)
Час відповіді викладача: 24 години.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базова література:

1. 100 складних питань з міжнародного гуманітарного права та прості відповіді на них : довідник для журналістів. 2-ге вид., перероб і доп. / за ред. Т. Короткого ; авт. кол.: Т. Короткий, М. Доценко, І. Заворотько, В. Лисик, І. Назарчук, М. Пашковський, Н. Хендель, Р. Єделєв ; Центр прав людини «Zmina». – Київ; Одеса : Фенікс, 2025. – 268 с.
2. Kapustnyk V., Kryvenko O., Andrushchenko I., Lisovol O., Shablystyi V. Challenges in applying international humanitarian law in contemporary armed conflicts: the case of Russia's war against Ukraine // Amazonia Investiga, 13 (82), 378-390. https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.30
3. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н. Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ ;ТЧХУ. – Київ; Одеса : Фенікс, 2024. – 252 с
4. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права, професора О. В. Бігняка. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 136 с.
5. Збірник основних джерел щодо використання та захисту в Україні емблеми Червоного Хреста / уклад., передм., вступ. ст.: М. Доценко, Є. Лук'янченко, Р. Болкун, В. Полюля ; за ред. Радника президента ТЧХУ з міжнар. гуманіт. права Т. Короткого. – Київ ; Товариство Червоного Хреста України : Фенікс, 2024. – 164 с.
6. Лисик В.М. Правовий статус Міжнародного комітету Червоного Хреста і міжанродному праві: Монографія / Лисик В.М.. – Одеса: Фенікс, 2012. – 208 с.
7. Міжнародне право : словник-довідник /[С.М. Перепьолкін, Т.Л. Сироїд, Л.А. Філяніна]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. – Х.: Юрайт, 2014. – 408 с.

8. Нільс Мельцер. Міжнародне гуманітарне право: загальний курс. МКЧХ, 2021. 398 с.
9. Основи військового законодавства та міжнародне гуманітарне право : підручник / О. Бериславська, В. Карелін, І. Коропатнік [та ін.]. – Київ : ЦУВО і НГШ ЗСУ, 2026. – 278 с.
10. Основи міжнародного гуманітарного права: метод. матеріали для здобувачів вищої освіти / упоряд. О. І. Кривенко, В. В. Хижняк, В. В. Капустник. Харків : ХНМУ, 2025. 36 с.

Допоміжна література:

1. The Oxford Guide to International Humanitarian Law Edited by Ben Saul, Dapo Akande. Oxford: Oxford University Press, 2020.
2. Адаптація міжнародного гуманітарного права до умов дронової війни : аналітичний матеріал / Інститут масової інформації (IMI). – Київ, 2026.
3. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник. друге видання / О. Войтенко, М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, В. потапова, О. Стокоз, Н. Хендель ; за заг. ред. радника президента товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. – Київ, УГсПл; Одеса : Фенікс, 2021. – 268с.
4. Гнатовський М. М. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів / М.М. Гнатовський, Т. Р. Короткий, Н. В. Хендель. – 2-ге вид., до- повн. – Одеса : Фенікс, 2015. – 92 с. – С. 13-14.
5. Добровільний звіт у сфері міжнародного гуманітарного права. Міністерство оборони України. Укладач Інна Заворотько. Київ, 2024.
6. Заборона голоду як методу ведення війни та захист об'єктів, необхідних для виживання цивільного населення : аналітичний матеріал / Товариство Червоного Хреста України. – Київ, 2026.
7. Захист прав людини в сучасному міжнародному та європейському праві : навч.-метод. посібник / Х. Бехруз, А. Гриб [та ін.] ; за ред. Х. Бехруз; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023.– 62 с.
8. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р. Короткий, Є.В. Лук'янченко ; вступ. стаття М.М. Гнатовський. – Одеса : Фенікс, 2017. – 40 с.
9. Кориневич А.О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України: навч. посіб. /А.О. Кориневич; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Одеса: Фенікс, 2015. – 78 с.
10. Міжнародне гуманітарне право : інформаційна брошура / БФ «Рокада» (виконавчий партнер УВКБ ООН). – Київ, 2026.
11. Міжнародне правосуддя : навч.-метод. посіб. [Електронне видання] / О. К. Канєнберг-Сандул, В. В. Форманюк, Н. В. Хендель ; за ред. проф. Х. Н. Бехруза ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023.– 106 с.
12. Основні документи міжнародного гуманітарного права: зб. документів / укл. Робочою групою щодо виконання норм міжнародного гуманітарного права та участі у наданні правових послуг Сил територіальної оборони ЗСУ та ГО «Українська правова консультативна група». – Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. – 388 с.
13. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. / О. В. Сенаторова. – Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. – 208 с.

Зав. кафедри судової медицини,
медичного правознавства
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса Олександр ДУНАЄВ